

Új pálya és új kenyérkereseti lehetőség nyílik meg ezzel a magyar ifjúság előtt, anélkül, hogy a társadalmunknak megterhelést jelentene. Van azonban még egy nagy jelentősége: rászoktatja az ifjúságot arra, hogy ily módon a kereskedelmi életbe bekapcsolódjon, mert ezideig az ifjúság nagy része megélhetési lehetőségét csak a már túlszűfolt hivatalokban látta. Végül pedig az agilitásukkal kivált állástalan diplomásokat a Társaság fixfizetéssel alkalmazni fogja. Mindamellet, hogy az ifjúság így önmaga teremtheti meg a szükséges anyagiak nagyrészét, rászorul a társadalom segítségére, jóindulatú támogatására és megértésére.

Reméljük és hisszük, hogy Szeged város társadalma is megérti az ifjúságnak az idők szavától vezetett új mozgalmát, adott eseteiben maga keresi az alkalmat arra, hogy szegény sorsú, érdemes fiataloknak segítő kezet nyújtson.

Szegedi Új Nemzedék XV. (1933) július 27. 5. oldal

312. Buday György az agrársettlement-mozgalom fordulópontjáról

Méltóságos Dr. Erődi Harrach Béla úrnak

Az Orsz. Szociálpolitikai Intézet igazgatója

Budapest

Méltóságos Uram,

az új munkaév elején kedves kötelességemnek teszek eleget, amikor

Méltóságodnál jelentkezem.

A Társadalmpolitikai Füzetek legutóbbi számában egy kis összefoglalásban ismerettem a szegedi mozgalom eddigi életútját, s ez valószínűleg nem kerülte el Méltóságod szíves figyelmét.³⁵ (Egyidejűleg különnyomatban tisztelettel megküldöm.) Amint beszámolómból is látni méltóztatik a korábbi évek nagy lendületével szemben és sokszáz előadása és kiszállásával szemben a mozgalom legutolsó évében ezek rendszeres továbbépítését abba kellett hagynunk, és a reánk nehezedő nagyon súlyos fedezethiány miatt – elsősorban a feldolgozás belső munkájával foglalkoztunk. Ebben az évben – ugyancsak súlyos anyagi nehézségeink miatt – nem tudtuk idejében kihozni Kis Kalendáriumunkat sem, mely mozgalmunk életének anyagi fedezetét jelentette az elmúlt években. Mozgalmunk tehát most éli kritikus idejét. Számolnunk kell azzal is, hogy munkatársaim közül többen – befejezés tanulmányaikat – elszélednek, s így a közvetlen kontaktus megszűnván később csak nehezebben kapcsolhatók belé ismét a munkába. Abba a munkába, melynek gondolkörében és metodikájában most még nagyon erősen benne vannak. Amennyiben a mozgalomnak további jövője van: ez meglehetősen nagy technikai hiba volna, mert jó időbe telnék, amíg új emberek elérnék azt a színvonalat a munkában, ami eddigi munkatársaimnál az évek folyamán már oly egészségesen kialakult.

³⁵ Buday György: *Az agrársettlement-mozgalom*. Társadalmpolitikai Füzetek (1933) 1–3. sz.

Mindezeknek a meggondolásoknak az alapján e tanév eleji levelem a szokásosnál sokkal nagyobb jelentőséggel bír mozgalmunk szempontjából.

Tisztelettel szeretném ugyanis megkérdezni Méltóságodtól, hogy az Orsz. Szociálpolitikai Intézet keretében vannak-e és milyen tervei velünk és mozgalmunkkal? Az új év elején személyi és munkaprogramunk megállapítása szempontjából döntő jelentőséggel bír Méltóságod erre vonatkozó elhatározása, annál is inkább, mivel mozgalmunkat az eddigi önfenntartó módszerrel és kívánatos módon továbbépíteni nem tudjuk. Tehát valamilyen megoldást kell találnunk, semmiképpen sem vagyunk hajlandók cserbenhagyni, hiszen egész életünket ezek szolgálatára szenteltük.

Egymás közötti beszélgetéseink és tárgyalásaink során természetesen határozunk úgy, hogy elsősorban és egyedül Méltóságod elé tárjuk teljes nyíltsággal helyzetünket, s annak a kapcsolatnak, eszmei összeforrottságnak és személyi, tanítványi hálaérzésnek alapján, melyet Méltóságoddal szemben érzünk, kikérjük irányító tanácsát és véleményét.

Mozgalmunk sorsának fordulóján valamennyiünk meggyőződésének megfelelően cselekszem akkor, amikor megismétlem azokat a szavakat, melyekkel néhány évvel ezelőtt³⁶ a Közgazdasági Egyetemen személyesen ajánlottam fel mozgalmunkat annak az önfeláldozó szociális munkának részéül, melynek létrehozója és azóta is vezére Méltóságod. Most, hogy a Szociálpolitikai Intézet országos jellegű alapítvánnyá lett, azt hiszem, meg fogja találni a módját Méltóságod, hogy a remélt jövőbeli kapcsolatnak alaki formát is adjon, s így megteremtse az Intézet keretében végzendő további munkánk lehetőségeit.

Amikor eddigi jóságáért őszinte hálat érezve ezt tesszük, mély tisztelettel kérjük, hogy szerény munkavállalásunkat elfogadni, mozgalmunkat az Intézet szegedi telepének hivatalosan elismerni és a jövő évi munkára nézve utasításait közzélni méltóztassék.³⁷

(Mindezekre nézve a legideálisabb az volna, ha személyesen referálhatnék a részletekről, és Méltóságod intézkedéseinek részleteit is személyesen kaphatnám meg. Amennyiben Méltóságod – telefon útján, nagyobb fáradság nélkül egy szabad jegyet szerezne számomra, a Méltóságod által kijelölendő időben azonnal felutaznék Pestre, és így mindent közvetlenül s egyszerűbben lehetne elintézni. Sajnos azonban jegy nélkül – mai viszonyaim között – ezt az utat nem állna módomban megtenni, bármennyire is szükségesnek érzem.)

Mindenesetre mély tisztelettel kérem mielőbbi szíves válaszát, hogy mozgalmunk további sorsára nézve ennek megfelelően dönthessünk.

³⁶ 1929 tavaszán

³⁷ Nem tudunk róla, hogy az agrársettlement és a Szociálpolitikai Intézet között szorosabb szervezeti és munkakapcsolat jött volna létre. Az a laza kapcsolat, amely természetesen ezután is megmaradt, alkalmi jellegű volt, a szegedi fiatalok falukutatása mind inkább egyéni munkává alakult át.

Vagyok Méltóságodnak őszinte tisztelettel hálás tanítványa:
Szeged, 1933. 8. 16.

az Egyetemi tanyai Agrár-Settlement
mozgalom/Szeged nevében:
Buday György dr.
elnök

Buday György levele Erődi Harrach Bélához In: Hegyi András: Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Válogatott dokumentumok (1874–1986). Szeged, 1987. 212–213. (160. sz. dokumentum)

313. Gróf Apponyi György beszéde a Szent István Bajtársi Egyesület szombat esti avatóünnepségén

A Szent István Bajtársi Egyesület szombat este tartotta avató dísztáborozását, amelyet vacsora előzött meg. A vacsorán pohárköszöntőt mondott dr. Iványi Béla egyetemi tanár, gróf Apponyi György, dr. Erdélyi László egyetemi tanár és Tóth Béla. A dísztáborozást dr. Iványi Béla nyitotta meg, majd dr. Erélyi László beszélt. Az ünnepi beszédet gróf Apponyi György tartotta.

Elérkezett az ideje – mondotta többek között – hogy szakítsunk az arany középúttal. Lejárt a nyugodt mérséklet, a háttérbehúzódas politikájának az ideje. Európa hálás lehet Hitlernek – akinek működésében nagymértékben feltalálható a demagógia – amiért az asztalra csapott és kijelentette: Uraim, nem veszünk részt tovább a játékban.

A nemzeti egységet – folytatta – nem a pártpolitika valósíthatja meg, hanem egyedül a magyar Szent Korona. Csak a Szent Korona foghatja össze a határon túl élő testvéreinket. Ezután a Népszövetségről beszélt Apponyi. A Népszövetség csődjét az idézte elő, – mondotta – hogy 15 évvel a háború befejezése után ugyanott tartanak a nemzetek leszerelésében, mint 15 évvel ezelőtt. A Népszövetség csődjét csak látszólagos csődnek tekinti, feltétlenül bízik a jövőben.

Ezután dr. Iványi Béla felavatta a bajtársi egyesület dominusait, leventéit és daruit. Az avatásért dr. Iovag Sprenger György mondott köszönetet. A záróbeszéde dr. Dzsida Ottó tartotta a királyság gondolatáról.

Az ünnepély után rövid műsor következett, amelyben Nagy István dr. Sprenger György versét szavalta, Szatmáry György dalokat énekelt, a Szent Gellért törzs tagjai vígjátékot adtak elő. Az egyes számok előtt Kemény Gyula konferált. A műsort tánc követte.

Délmagyarország IX. (1933) november 19. 4. oldal